

El cas espanyol és paradigmàtic. A Andalusia, la irrupció de Vox com a soci de govern va portar mesures com el *pin parental*: una eina per a convertir les aules en zones lliures d'ideologia —llevat de la dels pares que creuen que l'heliocentrisme, l'evolucionisme o el canvi climàtic són heretgies. Però aquesta bogeria no hauria estat possible sense una educació pública prèviament afeblida per anys de retallades, professorat exhaust i currículums dissenyats per a no ofendre ningú. Quan l'escola renuncia a educar en valors democràtics —per por, per comoditat o per pressió—, el buit l'ocupen els que venen odi embolicat amb eslògans.

\n

Els joves no són nihilistes per genètica. Ho són perquè han après que les regles del joc són una broma pesada. Imagineu-vos créixer sentint que «l'educació és l'eix de la mobilitat social», i després descobrir que els teus pares —amb menys estudis que tu— tenen una casa i tu, amb el teu màster en Postveritat Aplicada, comparteixes zulo amb tres arplegats més. Aquesta dissonància cognitiva és el millor aliat dels populismes. L'extrema dreta no ofereix solucions, ofereix enemics. I en un context en què tot és fràgil —el treball, l'habitatge i els títols—, la necessitat de creure en algú que «digni les veritats» és com l'aire que alimenta el foc.

\n

Els estudis ho confirmen. El Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS) revela que el suport dels joves a un «estat autoritari» ha passat del 6% al 17% en sis anys. I no és casualitat que aquest creixement coincideixi amb el desmantellament progressiu de l'educació pública. Quan els adolescents aprenen més de mems que d'història contemporània, quan els professors eviten parlar de Franco per por als pares ultres, quan el Departament d'Educació exigeix el C2 als docents mentre regala el C1 als alumnes... el missatge és clar, tot és teatre. I en un món on tot és fals, la veritat més radical és la que més escalfa.

\n

Però no només és qüestió d'educació. La política ha fet la seva feina bruta. Els partits tradicionals —d'esquerres i dretes— han convertit les institucions en un programa de telerealitat on els discursos són brillants per fora i buits per dins. Els joves, experts a detectar les mentides dels adults des de ben aviat, ho veuen clar, si els que han de defensar la democràcia es passen el dia enganyant, per què no donar una oportunitat als que, com a mínim, admeten que són mentiders? L'extrema dreta no té por de dir barbaritats, i en una societat cansada de la hipocresia políticament correcta, això sona a

autenticitat. Encara que sigui autènticament perillosa.

\n

El fenomen és global. A Europa, un de cada cinc homes joves vota partits ultres. I no ho fan perquè siguin més racistes que els seus avis, sinó perquè són els únics que els parlen sense paternalismes. «Sí, el sistema està trencat. Sí, ets una víctima. I sí, jo t'ajudaré a trobar culpables», diuen. I en un context en què l'escola ja no et dona eines per a pensar —només números d'una rifa sense premis—, aquest discurs és com un raper explicant-te la vida mentre el professor de filosofia llegeix PowerPoints.

\n

La solució? Deixar de tractar els joves com a nens i començar a exigir-los —i exigir-nos— responsabilitats. Si l'educació pública vol recuperar el seu paper, ha de deixar de ser una guarderia per a adolescents. I la política ha de triar, continuar jugant a fer l'estúpida amb titelles televisius o reconèixer que, si no es reconnecta amb les necessitats reals, el pròxim resident de la Moncloa podria ser Santiago Abascal.

\n

Mentrestant, els joves continuen navegant en aquest mar de merda, amb el títol de l'ESO com a salvavides desinflat i el nihilisme com a brúixola. I nosaltres, els adults, ens preguntem per què no ens fan cas. Potser perquè, després de regalar-los titulacions de cartó i un futur de deutes, encara tenim el morro de dir-los que «l'esforç té premi».

Un bon títol no és un bon títol

Sandra Freijomil

freijomil49-00

\n

Diuen que el més important d'una novel·la són les primeres línies i el títol. L'arrencada pot fer que el lector quedi captivat i no pugui parar de llegir, endinsant-se en la trama que l'arrossegirà fins al desenllaç final, o bé que l'expulsi d'una plantofada. He renunciat a llibres perquè la manera com estaven escrits no connectava amb mi. La manera, l'estil, em semblen claus a l'hora de deixar-me seduir per un llibre. Poques vegades la història m'atrapa si el com està escrit no encaixa. Però parlava d'inicis i de títols.

\n

La literatura està plena de títols. No hi ha narrativa sense títol. Un bon títol fa comprar un llibre, llegir un article o submergir-se en una poesia. Diuen, qui sigui que digui, que la portada és important. Segur que l'efecte visual ens condiciona a l'hora de triar un llibre i donar-li una primera oportunitat, però, per mi, el títol i la manera com està escrit, aquelles quatre primeres línies que m'han d'encisar, són determinants per llegir-lo o no. El disseny crida l'atenció, però la feina és al text.

\n

Hi ha títols que s'arrelen com també primeres frases. Hi ha títols meravellosos malgrat que després la novel·la no estigui a la mateixa altura i títols que s'arrapen, independents de l'obra. He recorregut infinites vegades al títol de Milan Kundera, *La insuportable lleugera de l'ésser*, perquè em sembla sublim el concepte que transmet. M'he agafat tantes vegades al sentit que m'ofereix que no he volgut encara llegir l'obra per por de decebre'm. I si aquesta insuportable existència que reflecteix Kundera no és la meva?

\n

“El día que lo iban a matar, Santiago Nasar...” és una de les primeres frases que no he esborrat mai de la memòria. Vaig llegir García Márquez a l’escola fa una pila d’anys i aquesta frase no l’he oblidat. El dia que l’havien de matar, quina arrencada, impossible no continuar llegint. O aquell “La senyora Dalloway va dir que ella mateixa compraria les flors...” que tantes vegades hem sentit i que fins i tot coneixen els que no han llegit la novel·la.

\n

Sovint trobar el títol és de les coses més difícils per mi quan escric una novel·la. Quin gust quan surt ja d’entrada o al bell mig de l’escriptura, quan sento que el títol és, ha de ser, aquell i no un altre. El més habitual, però, és lluitar-lo, canviar-lo, rumiar-lo, odiar-lo. Hi ha autors que admiro entre altres coses pels títols. La Marta Orriols n’és una; els seus títols són una petita obra d’enginy que engloben la novel·la sencera. *Anatomia de les distàncies curtes* o *Dolça introducció al caos*, una meravella. Hi ha títols que agafen la força del personatge i avui han aconseguit tanta solidesa que no es podrien dir d’una altra manera. *La senyora Dalloway*, *Anna Karènina* o *Madame Bovary* tenen tanta força i presència que dubto que mai pugui posar un nom propi de títol sense sentir que el personatge és poca cosa.

\n

Hi ha títols que funcionen en una llengua i no tant en les traduccions. El de Kundera que he esmentat abans confesso que em fascina en castellà. També *Un mundo feliz*, d’Aldous Huxley, potser per la ironia del missatge, *La ridícula idea de no volver a verte* de Rosa Montero, *Just kids* de Patti Smith, títol que tinc entès va costar de traduir, o *Fugir era el més bell que teníem* de Marta Marín-Dòmine, que és una preciositat. D’altres funcionen en qualsevol llengua i són tan genials que si n’aconseguís un d’aquests em faria patir que la resta de l’obra no estigués a l’altura: *Per què ser feliç quan podries ser normal?* De Jeanette Winterson, *Biografia del foc* de Carlota Gurt, *Coses que no vuls saber* de Deborah Levy o *Que morin els fills dels altres* de Roser Cabré-Verdiell.

\n

Hi ha títols que creixen amb l’obra, al contrari dels que la poden fer fallar. *Los días perfectos* de Jacobo Bergareche esdevé una idea a la qual remetre’s a la vida real com *También esto pasará* de Milena Busquets perquè sí, perquè tot acaba passant. El mateix sento amb *Les gràtituds* o *Res no s’oposa a la nit* de Delphine de Vigan i *Vincles ferotges* de Vivian Gornick. Em va passar amb *El*

país dels altres, de Leïla Slimani, títol que considero encertadíssim i ben trobat i, en canvi, l'obra em va decebre. Massa expectatives per les crítiques i per l'empenta del títol?

\n

La literatura està plena de bons i mals títols. Trobar un bon títol és tenir mitja feina feta. La resta del text, però, s'ha de mantenir a l'altura. Ser capaç d'encertar, escriure aquell títol que tothom recordarà és un triomf. Al cap i a la fi, qui no voldria donar un bon títol a la pròpia vida malgrat les noses i els mals tràngols?

Pro me lata, pro te angusta

Àngel Carbonell

carbonell49-01

\n

La democràcia, tal com es proclama en la teoria, és un sistema destinat a representar la voluntat del poble i a garantir els drets de tots els ciutadans. Aquesta idealització, però, sovint contrasta radicalment amb la seva pràctica en molts països on la democràcia formal es presenta com una estructura institucional sòlida, però que, en realitat, ha quedat segrestada per interessos econòmics i polítics que privilegien a una minoria. Les decisions es prenen no en funció de les necessitats de la majoria, sinó a favor d'aquells que concentren el poder, sigui en forma de riquesa, influència corporativa o control sobre les institucions.

\n

Aquesta desviació de la democràcia cap a un sistema que serveix els interessos de les elits genera múltiples conseqüències. D'una banda, alimenta la frustració i la desafecció dels ciutadans que no se senten representats. De l'altra, crea un terreny fèrtil per a l'emergència de forces polítiques populistes, que aprofiten aquest buit per construir discursos simplificats que connecten amb la ira i el desencís generalitzats. Això no només amenaça de transformar la democràcia liberal en una caricatura d'ella mateixa, sinó que posa en risc els principis fonamentals d'equitat, justícia i inclusió que haurien de ser-ne el fonament.

\n

El procés pel qual la democràcia ha estat capturada és insidiós i difícil de detectar en temps real. Les retallades en serveis públics essencials com l'educació i la sanitat són un exemple clar d'aquesta dinàmica. En nom de l'austeritat o l'eficiència econòmica, els governs han desmantellat sistemes que, en la seva millor expressió, haurien d'igualar oportunitats i garantir condicions de vida dignes per a tothom. Aquest desmantellament no és casual: sovint respon a la pressió d'interessos corporatius que veuen en la privatització una oportunitat per incrementar beneficis. Els serveis

públics infrafinançats queden en una situació que sembla justificar les alternatives privades, convertint la desigualtat en un negoci lucratiu.

\n

Aquest cicle reforça una estructura de poder en què els més rics i influents amplien constantment la seva capacitat de modelar les polítiques públiques. Ho fan a través del finançament dels partits polítics, la influència als mitjans de comunicació, el control dels lobbies i les seves estretes relacions amb institucions econòmiques i financeres globals. Aquesta concentració de poder crea un marc en què les institucions democràtiques operen dins de marges molt estrets, amb les polítiques condicionades per forces que van més enllà del control dels ciutadans corrents.

\n

Mentrestant, l'electorat observa amb creixent frustració com les promeses de canvi es queden en no res un cop els governs prenen el poder. Aquesta desconexió entre les expectatives de la ciutadania i la realitat de les polítiques aplicades genera desconfiança. L'escepticisme no només es dirigeix contra els governs específics, sinó també contra el sistema democràtic en conjunt. Es fa evident que el vot, tot i ser el pilar central del sistema formal, sovint no té l'efecte desitjat. En molts casos, la competència electoral es redueix a un exercici d'intercanvi retòric entre opcions polítiques que, en la pràctica, implementen polítiques molt similars un cop han accedit al poder.

\n

Aquest marc ens força a reflexionar sobre la naturalesa d'aquest sistema democràtic formal. És realment una democràcia quan les decisions importants es prenen a porta tancada, sota la influència de grups econòmics que no són elegits per la ciutadania? Potser no. Tal vegada cal admetre que allò que presentem com democràcia és, en essència, una oligarquia, en què unes poques mans controlen el destí de molts. O fins i tot, una plutocràcia, on la riquesa no només dona accés al poder, sinó que garanteix la continuïtat del seu domini generació rere generació.

\n

Aquesta realitat no es pot desvincular de l'auge dels populismes, tant d'extrema esquerra com d'extrema dreta. Quan les institucions democràtiques no responen a les necessitats de les majories i es perceben com a aliades dels poderosos, sorgeixen actors polítics que prometen sacsejar l'ordre establert. Aquests populismes canalitzen l'enuig i la frustració ciutadana cap a projectes que sovint

posen en risc els principis democràtics. Encara que les ideologies d'aquests moviments són diferents, comparteixen un ús recurrent de l'emoció i la simplificació per mobilitzar suports, així com una crítica frontal a la legitimitat de les institucions existents.

\n

Els populismes d'extrema dreta sovint instrumentalitzen la por i el ressentiment, amb discursos xenòfobs, nacionalistes i autoritaris. Aquests moviments es presenten com a guardians de valors tradicionals i denuncien enemics que suposadament amenacen l'ordre social. En canvi, els populismes d'extrema esquerra solen apuntar directament al capitalisme global, les grans corporacions i les desigualtats estructurals. Prometen solucions radicals, amb la promesa de redistribuir el poder i la riquesa en nom del poble. Tot i que els objectius finals d'aquests dos corrents són profundament diferents, el seu efecte és similar: polaritzen la societat, erosionen la confiança en les institucions democràtiques tradicionals i poden desembocar en sistemes polítics menys participatius i més autoritaris.

\n

La resposta a aquesta crisi no és tan senzilla com oposar-se frontalment als populismes. Això no atacaria l'arrel del problema, sinó que podria reforçar la narrativa segons la qual el sistema existent està blindat contra qualsevol canvi. La veritable solució rau en la renovació profunda de la democràcia liberal. Si les institucions polítiques volen recuperar la confiança ciutadana, han de demostrar que poden escoltar i respondre a les necessitats de les majories. Això passa per la implementació de polítiques que prioritzin el bé comú per sobre dels interessos econòmics privats i per la construcció de mecanismes que permetin una participació ciutadana més directa en la presa de decisions.

\n

A més, cal limitar dràsticament el paper dels diners en la política. Els sistemes actuals, on el finançament privat de campanyes és una pràctica habitual, permeten que aquells amb més recursos tinguin una influència desproporcionada. Igualment, cal reduir el poder dels lobbies i augmentar la transparència de la presa de decisions, per garantir que aquestes responguin a criteris d'interès públic i no d'elitisme corporatiu. També és urgent reformar el marc institucional per garantir que les promeses electorals siguin més vinculants i que les decisions clau no es prenguin en estructures supranacionals opaques sense supervisió democràtica.

\n

Però això només serà possible si hi ha una mobilització ciutadana conscient i persistent. El desafiament més gran és recuperar la participació activa de les persones en els processos polítics. Això no només passa pel vot, sinó també per la implicació en moviments socials, plataformes locals i espais de deliberació col·lectiva. Una democràcia forta no pot dependre exclusivament de les institucions; requereix una societat civil viva, crítica i organitzada, capaç de pressionar i influir en les estructures del poder.

\n

El segrest de la democràcia no és només un problema tècnic o una qüestió de corrupció moral; és una qüestió existencial. Si no som capaços de revertir aquest procés, el risc és que la democràcia esdevingui només una il·lusió, una paraula buida utilitzada per legitimar un sistema profundament desigual. La tasca és immensa, però també necessària. El futur de la democràcia depèn de la nostra capacitat per imaginar alternatives i lluitar per elles, tornant a posar el poder real al servei de la majoria. Sense aquest esforç col·lectiu, el sistema continuarà caminant cap a l'abisme, erosionant no només els seus propis valors, sinó també l'esperança d'un futur més just.

La compassió racional i la paraula ferida

Andreu Pérez-Mingorance

andreu49-01

\n

En aquests temps convulsos, on la realitat es mostra amb una cruesa implacable, parlar del dret de les persones i de la compassió pot semblar una empresa destinada al fracàs, gairebé una ingenuïtat filosòfica. Tanmateix, persisteixo en aquest exercici de resistència silenciosa davant la brutalitat d'un món que sembla insensible a qualsevol vestigi d'esperança. Potser mai no hi ha hagut lloc per a l'esperança dels que viuen als marges, però és precisament per això que cal escriure, per no dissoldre's en la inèrcia de la indiferència, per deixar constància d'una mirada crítica que, tot i la decepció, no renuncia a la recerca d'una pau interior ni a una tendresa universal que, honestament, sovint sembla més una ironia que una possibilitat real.

\n

El dret, en la seva formulació més pura, proclama la igualtat, la llibertat i la dignitat de totes les persones, així com l'obligació de protegir aquells que més pateixen. Tanmateix, la realitat social i política que experimentem diàriament —sigui a Barcelona, Madrid o Brussel·les— ens retorna una imatge amarga, aquests ideals sovint es revelen com formulacions etèries, paraules desproveïdes de substància, promeses llançades a l'aire amb la lleugeresa d'una melodia trivial o d'una novel·la de consum ràpid. Encara més inquietant és la sensació que tot plegat transcorre enmig d'una tempesta d'intolerància col·lectiva que, lluny de provocar compassió, només reforça el desencís i la perplexitat davant la condició humana.

\n

Vivim en una època en què sembla que la prioritat és imposar-se als altres, on l'altre es percep més com una amenaça que com un igual, i els drets es reclamen només en benefici propi. El paisatge social esdevé un espectacle de petites hostilitats quotidianes, un escenari on la buidor de les paraules públiques i la crispació ambiental s'entrellacen fins a fer gairebé irrisòria qualsevol aspiració de

convivència serena. Les xarxes socials, lluny de ser espais d'encontre, amplifiquen aquesta misèria moral, propagant-la com una taca persistent que tot ho contamina. És difícil, enmig d'aquest soroll, no caure en el desencís, però potser precisament per això cal reivindicar, encara que sigui des de la ironia i la decepció, la necessitat d'una compassió radical i una pau que, tot i semblar inabastable, continua sent una exigència ètica irrenunciable.

\n

En aquest escenari, la repugnància que em genera la realitat no és pas una reacció visceral sense fonament, sinó el resultat d'una observació lúcida i persistent de la condició humana. No parlaré aquí de depressió com a diagnòstic clínic, sinó d'una mena de naufragi existencial que cap teràpia no pot dissimular. L'únic instant en què la meua humanitat sembla recuperar-se és quan la disciplina física —nedar llargues distàncies— em regala una efímera sensació de benestar, una treva química que dura menys que qualsevol compromís polític. Però, tan bon punt torno a la superfície, la realitat es presenta amb tota la seva cruesa, la misèria moral que circula per les xarxes socials, la buidor grotesca de les proclames públiques, la ironia amarga de propostes absurdes disfressades de solucions i la incapacitat de separar l'afecte de la decepció en les relacions personals.

\n

Tot plegat, més que portar-me a una resignació estoica o a una compassió d'arrel mística, em condueix a una reflexió crítica sobre la necessitat d'una actitud compassiva entesa com a exercici racional i ètic. No es tracta d'una compassió sentimental ni d'una il·lusió espiritual, sinó d'un reconeixement —tant lúcid com desencantat— de la fragilitat compartida. Aquesta compassió, lluny de ser una virtut reservada als savis orientals, és una exigència de la raó, una resposta a la constatació que la indiferència i el menyspreu només perpetuen el patiment i la barbàrie. És, en definitiva, la compassió dels que, tot i veure el món tal com és, no renuncien a exigir una mica més d'humanitat, encara que sigui des de la ironia i la decepció.

\n

La temptació de desaparèixer del món social —d'escriure només per a un futur improbable i menys obtús— s'imposa sovint com una resposta gairebé lògica davant la desolació intel·lectual i moral del present. Aquesta pulsio d'absència, lluny de ser un caprici, neix d'una observació persistent de la banalitat i la superficialitat que impregnen la vida col·lectiva. No obstant això, enmig d'aquest desencant honest, resta un vestigi d'amor, però no pas l'amor edulcorat que propaguen els manuals

d'autoajuda o les ficcions de diumenge a la tarda. És un amor escèptic, allunyat de qualsevol fe cega en deïtats o en ideologies redemptores, una compassió que, més que una emoció espontània, esdevé una actitud racional i crítica davant la fragilitat compartida.

\n

Aquesta compassió no es presenta com una indulgència incondicional ni com una complicitat superficial, sinó com una mirada que desafia el discurs disfressat de solidaritat però arrelat en la intolerància. És una compassió que no perdona la impostura ni la retòrica buida i que exigeix una coherència ètica, tot i saber que el món, en la seva obstinació, rarament la recompensa. Així, la temptació de la retirada no és un rebuig de l'altre, sinó una protesta silenciosa contra la mediocritat i una reivindicació d'una pau interior que, per més inabastable que sembli, continua sent una exigència de la raó i de la dignitat humana.

\n

La compassió que proposo no és una il·lusió naïf ni una concessió sentimental, sinó una actitud lúcida i deliberada que parteix del reconeixement racional de la universalitat del patiment humà. Aquesta compassió no eximeix ningú de responsabilitat, ni tan sols aquells que perpetuen el sofriment; al contrari, exigeix una mirada crítica i equànime, capaç de reconèixer la ignorància i la fragilitat que ens igualen a tots, sense excepció. No es tracta d'una superioritat moral, sinó d'una constatació honesta, la condició humana és, en essència, vulnerable i limitada, i qualsevol pretensió de salvació individual resulta tan absurda com la negació del dolor aliè.

\n

En aquest exercici de racionalitat compassiva no hi ha lloc per a l'autoindulgència ni per a la impostura. L'autocrítica esdevé imprescindible, cal reconèixer que també formem part d'aquest cercle que no ens en salvem pas, i que la compassió autèntica implica una voluntat activa de transformar el dolor —propi i aliè— en una força que, com a mínim, no ens acabi de destruir del tot. Aquesta actitud no és una fugida cap a la mística ni una adhesió a dogmes exòtics, sinó una exigència de la raó, només des de la lucidesa i el compromís ètic podem aspirar a una pau que, tot i ser sempre provisional, val la pena reivindicar.

\n

En definitiva, la compassió racional no és una resignació ni una renúncia, sinó una forma de resistència intel·lectual davant la barbàrie i la indiferència. No es tracta d'empatitzar des del confort, sinó d'assumir la responsabilitat de mirar el món sense filtres, amb tota la seva cruesa, i de no defugir la tasca incòmoda —però necessària— de reclamar una mica més d'humanitat, fins i tot quan el cinisme i la decepció semblen imposar-se per damunt de qualsevol esperança.

\n

La compassió, quan es desprèn de qualsevol rastre de sentimentalitat o de retòrica espiritualista, esdevé una resposta ètica fonamentada en la lucidesa. No és una inclinació natural a la bondat, sinó el resultat d'un judici crític sobre la vulnerabilitat universal i la necessitat de protegir la dignitat humana, fins i tot quan el món sembla obstinat a ignorar-la. Aquesta forma de compassió no es confon amb la pietat ni amb l'autoindulgència, implica una voluntat activa d'implicar-se en la realitat, de reconèixer el sofriment aliè i d'actuar —encara que sigui des de la decepció o el desencís— per evitar que la indiferència i la barbàrie s'imposin com a norma.

\n

Tanmateix, no podem obviar que la pau, entesa com a estat col·lectiu i personal, continua sent una utopia fràgil i sempre ajornada. Els discursos institucionals i els ideals universals, per més benintencionats que siguin, sovint naufraguen davant la força de la misèria quotidiana, la banalitat del mal i la tendència humana a la desconexió. El cinisme, lluny de ser una patologia de l'esperit, esdevé una estratègia de supervivència intel·lectual, una manera d'afrontar la discrepància entre el que proclamen els textos fundacionals i el que realment succeeix en la vida social.

\n

En aquest context, la compassió racional no promet redempció ni felicitat, però sí una forma de resistència, la decisió de no abdicar del deure de cuidar l'altre, ni que sigui des de la ironia o la distància crítica. És una actitud que no busca reconeixement ni recompensa, sinó que es fonamenta en la coherència amb la mateixa condició humana i en la constatació que, sense aquest mínim compromís ètic, la pau —tant interior com col·lectiva— esdevé definitivament inaccessible.

\n

La paciència, entesa com una virtut racional, esdevé un element clau en la pràctica de la compassió crítica i en la recerca de la pau. No és resignació passiva ni acceptació acrítica del sofriment, sinó

una força interior que permet sostenir la mirada sobre la realitat, per dura que sigui, sense perdre la calma ni la coherència ètica. Aquesta paciència es construeix des de la consciència que la transformació social i personal és un procés llarg i ple d'obstacles, i que la impaciència sovint neix de l'ego i del desig immediat, més que d'una voluntat genuïna de canvi.

\n

Així, la paciència no és només esperar, sinó saber actuar amb prudència i perseverança, mantenint-se fidel a l'exigència d'una pau que no és utopia ingènua, sinó un ideal fràgil que cal protegir i alimentar constantment. Aquesta virtut és també un escut contra el cinisme paralitzant, que pot sorgir quan la decepció i la frustració amenacen d'esmicolar qualsevol compromís ètic. La paciència, doncs, esdevé una forma de resistència intel·lectual i moral, que sosté la compassió racional i la fe possible en un món que sovint sembla dissenyat per a la indiferència i la violència.

\n

En definitiva, la combinació de paciència, cinisme i compassió crítica configura una postura complexa, però honesta davant la realitat, una postura que no renuncia a la crítica ni a la ironia, però que tampoc abandona la responsabilitat de cuidar l'altre i de lluitar per una pau que, tot i ser sempre provisional, és una exigència ineludible de la raó i de la dignitat humana. Aquesta és la pau que cal reivindicar, no com a somni naïf, sinó com a pràctica ètica i política que desafia la cruesa del món i la nostra pròpia fragilitat.

\n

Arribats al final d'aquest recorregut, potser la reflexió més honesta és que la pau —tant interior com col·lectiva— només pot emergir d'una acceptació radical de la veritat i d'un compromís amb el pacte social. No cal esperar salvacions sobrenaturals ni confiar en rituals buits, la convivència i la dignitat només es construeixen quan som capaços d'assumir la responsabilitat de la nostra paraula i dels nostres actes, i de reconèixer la realitat tal com és, sense autoenganys ni subterfugis.

\n

La filosofia del pacte social ens recorda que la societat no és una simple suma d'individus, sinó el resultat d'un acord —explícit o implícit— per respectar unes normes comunes que protegeixen la llibertat i la dignitat de tothom. Aquest acord no és immutable ni perfecte, però exigeix una actitud

de veracitat, només podem reclamar justícia i respecte si nosaltres mateixos som capaços de parlar amb claredat i d'actuar amb coherència.

\n

Aquí la veritat, en el sentit wittgensteinià, no és una abstracció metafísica, sinó una correspondència entre el que diem i el que és, la paraula adquireix sentit quan s'ajusta als fets i el discurs ètic només és vàlid si no es desconnecta de la realitat concreta. Fugir de la falsedat i de la retòrica buida és, doncs, una exigència tant racional com moral; només així el pacte social pot tenir alguna solidesa i la pau pot deixar de ser una il·lusió ingènua per esdevenir una pràctica possible, encara que sempre fràgil.

\n

En definitiva, la pau no vindrà de fórmules màgiques ni de promeses grandiloqüents, sinó de la voluntat —per modesta que sigui— de viure d'acord amb la veritat i de renovar constantment el compromís amb els altres. Aquesta és la tasca incòmoda, però imprescindible, sostenir la paraula, respectar el pacte i mirar la realitat sense por, per tal que la compassió i la pau no siguin només ideals retòrics, sinó exigències concretes de la raó i de la vida compartida.

\n

En la recerca d'una compassió racional, cal començar per un exercici d'autoacceptació sense disfresses. No es tracta de negar el desencant ni d'amagar les ferides, sinó d'aprendre a mirar-les amb honestedat i una certa amabilitat. Aquesta actitud no busca l'autoindulgència, sinó evitar que l'autoexigència destructiva i el victimisme paralitzant esdevinguin la norma. La compassió envers un mateix, entesa com una pràctica racional, és el primer pas per poder oferir una mirada compassiva i crítica als altres, sense caure en la ingenuïtat ni en la resignació.

\n

El silenci i la soledat, sovint menyspreats en una societat sorollosa, esdevenen espais imprescindibles per retrobar-se i recuperar una mica d'esperança. Apartar-se temporalment de la xerrameca incessant —especialment la de les xarxes socials, on la violència verbal es normalitza i es multiplica— no és una fugida, sinó una forma de resistència i cura personal. És en aquest retir on es pot respirar una pau efímera, lluny de l'agressivitat i del soroll que contaminen la convivència.

\n

La desaparició social, entesa com un retir conscient i temporal, permet recollir-se i preparar-se per tornar al món amb una mirada més neta, sense haver de reaccionar amb fàstic davant l'espectacle constant de la desqualificació i la paraula feridora. No passa res per desaparèixer una estona: el món continuarà girant, i potser, amb sort, tornarem amb una mica més de serenitat i menys rancor.

\n

No es tracta de disfressar la realitat ni de negar el dolor que genera la violència verbal i social. El desencant s'ha d'assumir, mirar-lo de cara i, si cal, respondre-hi amb fermesa, però sense deixar que ens devori per dins. Reconèixer la pròpia vulnerabilitat i la dels altres és essencial per no caure en l'hostilitat generalitzada i per mantenir un espai, encara que petit, per a la compassió i la pau interior.

\n

Transformar el fàstic i el desencís en una força per continuar endavant és una tasca incòmoda però necessària. No es tracta de desaparèixer del tot ni de deixar-se engolir pel cinisme, sinó de convertir la decepció en una energia crítica i constructiva, capaç de sostenir-nos, encara que sigui amb pas incert i vacil·lant.

\n

Aquest text, lluny de ser un pont sòlid, és potser només una passarel·la precària sobre un abisme de desencant. Parlar de tranquil·litat profunda i d'afrontar el dolor sense negar-lo pot semblar utòpic, especialment quan la violència verbal i la crispació dominen l'espai públic. Però precisament per això, cal reivindicar la necessitat d'una tendresa exigent, capaç de resistir sota la capa de cinisme i mala llet.

\n

Demano, des de la preocupació més sincera, que tothom faci un esforç conscient per frenar la violència verbal que avui impregna tantes converses i espais socials. La paraula pot ser eina de cura o d'agressió, i la responsabilitat de transformar-la en pont de diàleg i respecte recau en cadascú de nosaltres. No podem normalitzar la desqualificació ni la humiliació, perquè d'aquestes petites violències neixen fractures col·lectives que dificulten qualsevol esperança de pau.

\n

Convido no a desaparèixer del tot, sinó a persistir en la recerca d'una comunicació més honesta i compassiva, fins i tot quan el món sembla obstinat a cridar i a ferir. Només des del compromís amb una paraula respectuosa i una actitud crítica podrem construir una convivència que no sigui una simple utopia. Que la preocupació per la violència verbal actual sigui el motor per a una renovació ètica i per a una pau que, tot i fràgil, sigui real i compartida

Charles Pierre Baudelaire, el poeta de la modernitat (I)

Valentí Puigdel·lívol

puigdel·lívol49-01

\n

Baudelaire i el seu temps: una introducció

\n

Charles Pierre Baudelaire, París (1821 – 1867) és el poeta que transforma radicalment la concepció de la poesia, substituint el romanticisme imperant per una poesia urbana. Giravolta el concepte de bellesa i sacseja tota la tradició poètica de l'acadèmia francesa. Amb tot, també exerceix de crític d'art, assagista i traductor. Paul Verlaine l'inclou dins *els poetes maleïts*¹. T. S. Eliot afirma que tot el que sap de poesia ho deu a Baudelaire i que només li ha calgut mitja dotzena de versos per condensar tot el coneixement poètic de la modernitat, admet que se sent hereu de Baudelaire.

\n

Malgrat que sovint se l'ha considerat, erròniament, el pare de la modernitat, aquesta afirmació només és certa si ens referim a la modernitat literària. La modernitat comença molt abans. La modernitat com a època històrica comença amb el renaixement (s. XIV-XVI), considerat aquest com a pont entre l'edat mitjana i l'edat contemporània. L'home passa a ser el centre de la creació i com a ésser humà té sentit propi assolint el concepte d'individu com a ens central al món. L'home abandona la religió i les creences com a única forma d'entendre el món per buscar elements científics i lògics que siguin capaços d'explicar els fenòmens. El descobriment d'Amèrica, la impremta, però per damunt de tot l'extensió de la cultura a capes més àmplies de la societat, propiciarà l'arribada de la modernitat literària. Les societats, totes, però primerament les *eurocentrades*, patiran canvis d'homogeneització de les diferents classes socials. Com a concepte filosòfic la modernitat és el debat entre “els antics” i “els moderns” (“*Querelle des Anciens et des*

Modernes”). El canvi esdevé amb diferent fortuna per a uns i per a altres. L’home deixa de ser guiat per senyors feudals i és propietari de la seva vida. La modernitat històrica rebrà suport intel·lectual de la il·lustració, alhora que els estats inicien la redacció de constitucions liberals per a les nacions com a forma de controlar les masses. La societat passa de ser rural a ser urbana gràcies a la revolució industrial, al triomf del capitalisme i a la mercantilització de productes i serveis. La migració humana del camp a la ciutat genera unes metròpolis que mai no havien existit. Baudelaire es converteix en qui millor explica aquest canvi social i l’efecte que produeix en l’home. No sols serà capaç de dir com és la vida a la metròpolis, sinó que avança els canvis que es produiran als segles XX i XXI.

\n

Així doncs, Baudelaire cartografia com ningú aquesta vida metropolitana. Les grans ciutats europees són Londres i París i és allà on apareixen els primers signes d’aquesta vida urbana i l’efecte que aquest nou hàbitat produeix en l’individu. Apareix la cultura metropolitana, s’acaba el viatge com a tal per donar pas al turisme. Mai abans les persones s’havien trobat cara a cara durant hores en un mitjà de transport sense dirigir-se la paraula. És la primera vegada que s’entén el concepte d’anonimat. La comunitat on tothom sap la vida i miracles de tothom, on fins i tot l’odi té cara, nom i cognoms, es converteix en una massa anònima en què l’individu na viu d’esquena al veí. Baudelaire explica això, parla del concepte del *Flâneur*², del rodamon, del que passeja badant, de vagarejar, de dropejar, de perdre els temps mandrejant per tot arreu. Entendrà com ningú el concepte de soledat en la multitud i apareixerà un efecte nou, el tedi, allò que és producte de l’avoriment. A l’edat mitjana els cecs, en segons quines circumstàncies i llocs, eren considerats hereus o dipositaris de la saviesa divina perquè existia en ells una prevalença de l’oïda respecte de la vista. A la metròpoli preval la vista per damunt de l’oïda. Serà aquesta prevalença allò que donarà pas a un home molt més nerviós, més inquiet, més intranquil, però a la vegada aquest canvi serà precursor de la presència de la imatge al segle XXI. Internet i les xarxes socials exposen la imatge de l’home fins a l’extenuació. La vida s’entén a través de la vista i l’oïda perdrà tot el protagonisme fins al punt que l’home no escolta ni llegeix perquè ja no té temps. És el pas de la musicalitat (element diví) a la visualitat. Res a l’oïda, tot per a la vista. Hi ha un canvi que va de la necessitat de saber, *sapere aude*, a la negació del saber, fins i tot a l’apologia de la niciesa. A *Nova il·lustració radical* Marina Garcés ho palesa. Autoritarisme, terrorisme, catastrofisme són cares d’una contra-il·lustració que enderroca la civilització actual. Baudelaire ho deixa escrit en un parell de versos a *Les Fleurs du mal*, 1857:

\n

\n

La foule est son élément, comme l'air pour les oiseaux et l'eau pour les poissons. Sa passion et sa profession le poussent à ne faire qu'un avec la multitude. Pour le flâneur parfait, pour l'observateur passionné, c'est une joie immense d'établir sa demeure au cœur de la foule, parmi le flux et le reflux du mouvement, au milieu de ce qui est fugitif et de ce qui est infini. Être loin de chez soi et pourtant se sentir chez soi partout ; contempler le monde, être au centre du monde, et pourtant passer inaperçu — tels sont les petits plaisirs de ces esprits indépendants, passionnés, incorruptibles, que la langue peine à définir sans gaucherie. Le spectateur est un prince qui se réjouit de son anonymat, où qu'il aille. L'amant de la vie fait du monde entier sa famille, tout comme l'amant du beau sexe agrandit la sienne avec toutes les beautés qu'il a connues, accessibles ou inaccessibles, ou comme l'amateur d'images vit dans une société magique de rêves peints sur toile. Ainsi, l'amant de la vie universelle pénètre dans la foule comme dans un immense réservoir d'énergie électrique. Ou bien on peut le voir comme un miroir aussi vaste que la foule elle-même, un kaléidoscope doué de conscience, qui reproduit à chaque mouvement la multiplicité de la vie, la grâce intermittente de tous les fragments de l'existence.

\n

Charles Baudelaire, "Le Peintre de la vie moderne" (1863)

\n

La foule était le voile derrière lequel la ville intime, telle une fantasmagorie, faisait signe au flâneur. Dans celle-ci, la ville était tour à tour un paysage, une chambre, et les deux tombèrent en déclin avec la construction des grands magasins, qui exploitèrent la flânerie elle-même pour vendre leur marchandise. Le grand magasin porta le coup fatal au flâneur. Avec le flâneur, l'intelligence entra dans le marché. On croyait que c'était pour l'observer — mais en réalité, pour y trouver un acheteur. Dans cette phase intermédiaire, ils adoptèrent les manières de la Bohème. À l'incertitude de leur situation économique s'ajouta l'incertitude de leur rôle politique.

\n

Walter Benjamin (1935), "Paris, capitale du XIXe siècle"

\n

*“C’est l’oasis d’horreur dans un désert d’ennui !”*³

\n

Les Fleurs du mal. “Le voyage”. Edition de 1861

\n

Sembla que d’una manera premonitòria advertís de les convulsions del segle XX. Aquest tedi, l’avorriment, portarà l’home a l’horror, certament. L’avorriment serà tractat com un element central a l’obra poètica. *Spleen de París*, 1869, és un recull de poesia en prosa que referma aquesta idea.

\n

La societat de la metròpolis llegeix diaris i es converteix en el nou jutge. El poeta ja no es dirigeix a les elits, al rei, al clergue, etc., sinó que escriu poesia per al públic lector. Una veritable novetat perquè fins aleshores la cultura anava dirigida a les classes dominants. Serà la Revolució Francesa la que donarà pas a què el poeta versifiqui mirant a terra, que deixi de mirar a les estrelles per mirar cap avall, cap a la ciutat. Tota literatura urbana té el seu precedent en Baudelaire.

\n

Tanmateix, són els romàntics els pares de la modernitat. Són ells els que canten la natura en clara observació de la seva caiguda i allunyament. Els romàntics saben que la vida metropolitana obvia la natura donant-li l’esquena. Ells saben que tot s’acaba en pro de la civilització i és justament Walter Benjamin qui definirà com ningú que aquesta evolució civilitzada està basada en la pèrdua de les petjades del pecat original. L’home s’allunya de la natura i comença a ser irrepresentable. Comença a existir allò que serà anomenat pèrdua de l’experiència. Goya pinta per primer cop grups de persones, la massa és representada de forma pictòrica. Aquest fet mai no havia estat plasmat. Els grups de persones en una obra pictòrica es devien a una raó, al fet de ser una representació particular d’un passatge bíblic o històric. Goya introdueix la massa de manera gratuïta, provocant un gran escàndol. Serà Goya qui dibuixi i pinti la mort. Aquest canvi del concepte grec de “bellesa” que havia perdurat fins llavors és canviat per la mort com allò que estèticament representa l’home. Pinta i litografia cadàvers. Édouard Manet, amb l’escandalós

Olímpia, fa exactament el mateix. Pinta una model nua sense cap mena de símbol que faci referència a qualsevol atribut religiós o polític. La pintura per la pintura per aquest nou jutge que s'anomena públic.

\n

Baudelaire elabora una crítica artística dels salons de 1845 i 1846. Aquesta crítica es troba en dos volums. Fa una defensa aferrissada de Delacroix, Wagner i Edgar Allan Poe. Manet li passarà desapercebut, però a França és aquest pintor el que trenca amb el pacte de la mimesi, també anomenat simplement “el pacte”. Trenca amb la tradició pintant la multitud, que representa, ja en aquest moment, la massa urbana sense cap mena de connotació religiosa o política. Baudelaire farà exactament el mateix, trencarà amb el pacte tàcit de cantar la natura: “soc incapaç de poetitzar verdures i hortalisses sacralitzades”, afirmarà quan li demanen una col·laboració. Trencarà també amb la tradició literària i poètica, únicament es referirà al mateix llenguatge en exclusiva. Ja no serà la subjectivitat la que menarà l'acte poètic. Farà poesia amb material no poètic —això justament va obrir els ulls a T.S. Eliot—, les deixalles de la gran metròpolis que representa París en aquella època —“Fer poesia amb material de rebuig”, dirà. L'estructura poètica criticada per alguns resultarà del fet d'estar engabiada pel vers alexandrí, que ell domina a la perfecció, i al fet que la llengua francesa no té l'elasticitat de la llengua anglesa. Baudelaire se n'adona després de traduir Edgar Allan Poe. Intentarà estirar, tòrcer, doblegar l'alexandrí, aspirant a donar-li més velocitat. Ho farà de tal manera que és acusat de mal poeta quan l'única cosa que pretén és dotar de major moviment al vers. Cosa, aquesta, que ha vist possible amb la llengua anglesa, mai tan rígida com la llengua francesa del moment. Cal pensar que les paraules òmnibus, vagó o quinze van ser pronunciades per primer cop damunt de l'escenari d'un teatre amb l'enèrgica protesta del públic, no es tolerava cert llenguatge als ambients culturals del moment. El salt a la prosa i, més concretament, al poema en prosa⁴ el farà a *Le Spleen de París* a conseqüència d'haver traduït Poe. Encara més, Poe serà més llegit i reconegut en llengua francesa que no pas en anglès al seu país d'origen. El llenguatge passa a ser l'únic significat del significant. Mallarmé arribarà fins a l'abstracció. S'arribarà a prescindir de qualsevol entitat o element que estigui fora del poema, només interessarà allò que queda dins del poema

\n

Baudelaire publica *Les fleurs du mal* l'any 1857. Serà portat a judici per atemptar contra la moral i els bons costums. Va ser condemnat a pagar una multa copiosa i a eliminar sis poemes de l'obra. El més colpidor per a ell va ser el fet de constatar que no va convèncer el públic que creia,

erròniament, poder posar del seu costat. A la poesia de Baudelaire l'estimada ja no és una deessa, ni és tractada com a tal, és algú que pot arribar a fer mal.

\n

CONFESSION

*Une fois, une seule, aimable et douce femme,
À mon bras votre bras poli
S'appuya ; — sur le fond ténébreux de mon âme
Ce souvenir n'est point pâli.*

*Il était tard ; ainsi qu'une médaille neuve
La pleine lune s'étalait,
Et la solennité de la nuit, comme un fleuve,
Sur Paris dormant ruisselait.*

*Et le long des maisons, sous les portes cochères,
Des chats passaient furtivement,
L'oreille au guet, — ou bien, comme des ombres chères,
Nous accompagnaient lentement.*

*Tout-à-coup, au milieu de l'intimité libre
Éclose à la pâle clarté,
De vous, — riche et sonore instrument où ne vibre
Que la radieuse gaîté,*

*De vous, claire et joyeuse ainsi qu'une fanfare
Dans le matin étincelant,
— Une note plaintive ; une note bizarre
S'échappa, — tout en chancelant*

*Comme une enfant chétive, horrible, sombre, immonde,
Dont sa famille rougirait,
Et qu'elle aurait longtemps, pour la cacher au monde,
Dans un caveau mise au secret.*

*Pauvre ange, elle chantait, votre note criarde :
« Que rien ici-bas n'est certain,
Et que toujours, avec quelque soin qu'il se farde,
Se trahit l'égoïsme humain ;*

*Que c'est un dur métier que d'être belle femme,
— Qu'il ressemble au travail banal
De la danseuse folle et froide qui se pâme
Dans un sourire machinal ;*

*Que bâtir sur les cœurs est une chose sotte,
— Que tout craque, amour et beauté,
Jusqu'à ce que l'Oubli les jette dans sa hotte
Pour les rendre à l'Éternité ! »*

*J'ai souvent évoqué cette lune enchantée,
Ce silence et cette langueur,
Et cette confidence horrible chuchotée
Au confessionnal du cœur.*

«Confession» Les Fleurs du mal, 1857⁵

\n

undefined

Quadern de les cigales (6). La llepada de cul i els llepadors, conflicte pseudo-intel·lectual-sexual. Sàtira a la Vallfogona

Andreu Pérez-Mingorance

andreu49-03

\n

Quan s'enfonsaren les formes pures, oh glòria sodomita dels plaers prohibits, qui va rescatar la dignitat d'una bona llepada de cul? No pas el llepador de pa sucat amb oli, sinó aquell que, amb llengua vivaç i sense manies, s'endinsa als plecs tersos d'un anus net, sense condilomes ni morenes, com qui explora un tresor amagat rere les cortines de la decència.

\n

Ai, cultura nostra, tan amant de l'hetero-dominant i de l'homòfob encobert, que ha convertit la llepada de cul en acte de servilisme, d'adulació barroera, de vassallatge sense gràcia! Jo, confés luxuriós, porquet sense prejudicis, m'hi entregaria de grat i sense submissió, sinó per deliri, per passió, per l'alegria de perdre'm en la carn. Però em fatiga l'intrús, l'hetero perdut, que busca als anals canals dels seus superiors un trist reconeixement social, una ombra de visibilitat.

\n

Vivim subscrits als senyors feudo-culturals i als seus vassalls llepaculs. Ho deia fa poc: si no llepes, no esgarrapes. Però, si us plau, llepadors, feu-ho amb gust, amb art, amb la gràcia d'un bon Rector de Vallfogona, que la cultura necessita una felicitat anal, una menjada de cul que relaxi aquests esfínters ressecs, petrificats a les cadires dels diaris, les editorials i les institucions.

\n

Demano poc: que els llepaculs professionals provoquin l'orgasme de les patums que ho controlen tot. Si no ens penetren amb alegria, que almenys ens sedueixin amb goig. Tot seria més fluid, menys

disfressat d'una pseudoconsciència queer que no deixa avançar ningú.

\n

*Llepadors de culs pseudo-intel·lecto-sexuals, feu bé la vostra feina, pel bé comú d'aquells que patim
aquest tap cultural, que ni carda ni deixa cardar. Si us plau, que la llepada sigui digna de poema, i
que el cul, finalment, s'obri a la felicitat.*

\n

*He trescat pels llavis de la fufa
a mercè d'un vent arrossegat. Guaita!:
núvols de pol·len mentalitzen altres furóncols
altres càries. De la ràtzia, una jove, del lleu,
l'aeroplàncton, una síl·laba. Lluen les natges.
Lluen els glavis. Roda calu! I les puntes de
les titiues, dolors del cos menstruen i antoiem;
ganivet esmús que entra dins la carn
com una fetor abans d'hora. Treu els testicles
de l'escrot: per la mucosa, l'enfonyall.*

Joan Palou

Col·lisió entre vaixells, 1981

La rosa de ningú: fractura i resistència

Àngel Carbonell

carbonell49-02

\n

La rosa de ningú, de Paul Celan, traduïda amb destresa i radicalitat per Arnau Pons a la col·lecció Alabatre de LaBreu Edicions, representa molt més que una fita editorial, és un esdeveniment per a la literatura catalana, un d'aquells engranatges decisius on una tradició es posa a prova davant el repte de traduir no només una veu poètica, sinó una experiència límit del llenguatge, la història i la memòria europea contemporània. L'obra i el projecte de Pons —publicar íntegrament Celan en català— signifiquen un acte editorial i literari d'alt voltatge civil, un desafiament hermenèutic altíssim, una resposta ètica davant la catàstrofe del segle XX —tot esperant que no hi tornem al segle XXI—, que Celan va fer esclatar dins dels límits del poema.

\n

Paul Celan (1920–1970), nascut a Txernivtsí com a Paul Antschel en una família jueva de parla alemanya quan aquesta ciutat ucraïnesa pertanyia a Romania, va viure en la seva biografia la tragèdia col·lectiva de la Shoah, la deportació i assassinat dels seus pares als camps nazis, la pròpia fugida, l'exili i el desarrelament perpetu. Aquesta vivència travessa tota la seva obra i s'acumula al seu gest fonamental: escriure en alemany després de l'Holocaust. En Celan escriure implica literalment sobreviure a una llengua històricament contaminada. El seu vers, fragmentari, violentament refet, reactualitza el sentit de la paraula i mostra el seu caràcter trencat i irreconciliable. Del trauma, Celan extrau una poètica inèdita de la fractura, on la memòria s'acumula, es fa carn, pols, pedra i silenci.

\n

Aquest paisatge devastat pel trauma i la pèrdua és el que habita *La rosa de ningú* (1963), quart poemari de Celan traduït per Arnau Pons, que, fidel a la radicalitat de l'original, converteix el català literari en un nou espai per a la densitat i la foscor celanianes. El propòsit de Pons no és

només filològic, la seva traducció va acompanyada per un extens aparell crític que facilita la recepció d'una poesia que formula interrogants sobre la traducció mateixa, sobre la veritat i la possibilitat de dir la realitat després de la pèrdua absoluta. Llegir Celan en català remet, així, a un diàleg triple amb la poesia universal, amb la història recent i amb la pròpia tradició literària del país receptor.

\n

Entre la pols i la paraula: un dol sense consol

\n

La poesia de *La rosa de ningú* neix d'allò que és absent. El món de Celan ja no permet ni la plenitud lírica de la modernitat (Baudelaire, Rilke, Trakl) ni cap harmonia metafísica, tot poema s'alça, amb l'esforç d'una pedra, des de l'absència, la ruïna i el silenci de les víctimes. No hi ha consols metafísics, ni reconciliacions fàcils, la rosa celaniana és la flor d'un ningú, d'un jo universalitzat convertit en veu col·lectiva dels que ja no poden parlar. La rosa —és fonamental— no simbolitza la bellesa immutable o la perfecció transcendent, sinó l'arrelament de la memòria en la història, la presència dolorosa del desaparegut. Com apunta Arnau Pons, la flor de Celan floreix perquè ho deu tot al context de la catàstrofe.

\n

Els poemes, llavors, resulten actes de dol inacabat, però a la vegada criden a la resistència activa. El poema “Psalm”, possiblement el més emblemàtic del recull, sintetitza aquest gest a través de la destrucció de tota expectativa consoladora:

\n

“Ningú ens pasta de nou de terra i fang,
ningú conjura la nostra pols.
Ningú.”

\n

Allò que *La rosa de ningú* formula és un intent d'aturar l'oblit i de reclamar el dret a la memòria a través de la fractura mateixa del llenguatge.

\n

Poètica de la fragmentació, ètica del testimoni

\n

Celan rebutja la sintaxi establerta, fragmenta el vers, exagera l'el·lipsi, crea neologismes i paraules compostes d'una força plàstica inusitada. L'alemany s'hi manifesta trencat, gairebé irreconeixible, perquè res no pot ser dit igual que abans. Aquesta llengua sabotejada esdevé el terreny exacte per al testimoni, la paraula no busca comprendre-ho tot, ni reconciliar, sinó exercir la funció de testimoni atge irredempt, resistir el no-res on la memòria s'enfonsa.

\n

Aquesta dificultat no és gratuïta. Té un altíssim valor ètic, el poema fragmentat serveix per evitar el simulacre de l'harmonia després de la fi de les certeses. El crit de Celan —mai obvi ni altisonant— ressona en el silenci d'allò no-dit.

\n

La fragmentació del vers i el recurs constant a figures de la negació, la buidor i la pols són, per Celan, vehicles d'una responsabilitat civil i moral. El poema ja no reconcilia, sinó que ressalta la fractura. Ara bé, en aquesta fractura s'hi poden llegir traces de resistència, d'un combat contra l'oblit que és la matèria última de tota ètica de la memòria.

\n

Lectura i recepció d'una obra radical

\n

La publicació de *La rosa de ningú* a LaBreu, i el projecte de completar l'obra celaniana en català, suposa l'ambició de situar la tradició literària catalana dins els grans debats universals sobre el mal, la memòria i la responsabilitat. Aquesta aposta per la "dificultat" i el rigor literari ha estat ben acollida per la crítica, que destaca la capacitat de l'editorial i del traductor per fer accessible una veu que, per la seva essència, fuig de tota facilitat. LaBreu, amb la col·lecció *Alabatre*, aposta per una poesia d'exigència, però no aliena al seu temps, al contrari, la veu de Celan i la seva

radicalitat formal s'adrecen a un lector contemporani saturat de discursos buits, sovint insensible davant la magnitud de la pèrdua històrica.

\n

Arnau Pons i la traducció com a gest radical

\n

Traduir Celan exigeix molt més que destresa filològica. Requereix voler col·lapsar el sentit i restituir-lo en una llengua diferent sense “tancar” el poema, sense esborrar el vertigen, la inquietud, la brutícia conceptual que cada mot arrossega. La tasca d'Arnau Pons és, des d'aquesta perspectiva, titànica, el català adquireix una nova sintaxi, absorbint la tensió de l'original. Pons articula una llengua poètica deliberadament intranquil·la, que preserva l'escassetat, la fragmentació, el pes de l'el·lipsi. Traducció i edició s'integren així en una proposta cultural coherent i arriscada, que permet que Celan sigui llegit en català amb tota la finor i aspresa que requereix.

\n

Aquesta empresa, sostinguda al llarg del temps, constitueix ja un camí paral·lel a l'obra original, una mena de doble textual que dialoga amb Celan i també amb la història de la traducció catalana moderna.

\n

Celan a la cultura catalana: una herència d'absència

\n

No es pot sobrevalorar la importància del gest de LaBreu i Pons en el panorama literari català. La recepció de Celan a Catalunya —en el context contemporani d'un país que també ha viscut dictadures, persecucions i exilis— genera preguntes noves sobre la memòria, el testimoni i la traducció cultural. Més que una assimilació passiva, la presència de Celan produeix una sacsejada, afavoreix la reflexió sobre les pròpies formes d'afrontar el silenci, la pèrdua i la identitat. El repte d'integrar la modernitat trencada alemanya —la radicalitat d'una paraula lacerant— dins el temps,

la sensibilitat i la història catalanes suposa un acte d'intel·ligència crítica col·lectiva. La presència d'aquest poemari a les llibreries, a l'àmbit acadèmic i als cercles lectors fa possible que una nova generació de lectors dialogui amb la tradició poètica europea a través de la pròpia llengua i memòria.

\n

Una conclusió oberta: poesia com a interpel·lació radical

\n

Llegir *La rosa de ningú* demana, per tant, un posicionament ètic tant com estètic. La dificultat —lluny de ser un obstacle— és testimoni de la voluntat d'emprendre una interlocució amb l'inabastable. El lector català, aquí, no és només receptor passiu, és cridat a la conversa, a l'escolta activa i —per què no?— a replantejar la seva relació amb el passat i la paraula. *La rosa de ningú* planteja la pregunta de si es pot dir res després de la destrucció; i la seva existència —tant l'original com la traducció i l'edició catalanes— ofereixen una resposta provisional, però urgent, només confrontant el buit, només acceptant la fractura i el silenci, el poema pot, eventualment, florir.

\n

Aquesta rosa, ni de ningú ni per a ningú en particular, testimonia, enmig de la devastació, la força persistent de la poesia: la de qui vol dir, una vegada més, l'indicible.

\n

undefined

Geografia d'aigua

Nati Soler Alcaide

soler49-01

\n

Hi ha qui diu que al nostre país sobren premis literaris; no sé si, al capdavant, ens volen fer entendre que hi ha massa reconeixements públics per escriure en català i no gosen dir-ho amb claredat. Qui ho afirma no ha especificat els noms concrets dels premis sobrers i, com que ho diu a la manera de tirar la pedra i amagar el braç, no li he pogut preguntar obertament de quins premis prescindiria o a quins autors premiats silenciaria. Encara que no hagi pogut fer les preguntes a qui pertoca, sé la resposta. La sé perquè fa molt que segueixo el panorama citat i del meu estar amatent n'he tret conclusions. Hi ha premis que es consideren menors o insignificants i, generalment, aquesta valoració es fa en funció del nombre d'habitants de la població que atorga el guardó. Oblidant que l'esforç econòmic a favor de la literatura fet per un poble petit, proporcionalment sempre supera amb escreix l'esforç fet per una populosa ciutat. Els concursos convocats per petits ajuntaments acostumen a demanar treballs poc extensos, fet que reverteix en una alta participació i en una menor possibilitat de premi per als concursants. També he observat l'existència d'autors sistemàticament ocultats i aquesta ocultació es fa prescindint dels seus textos i de la seva presència arreu, com si existís un acord tàcit per silenciar-los, el qual estic segura que no hi és, però es practica. L'any que un d'aquests escriptors guanya un determinat premi, aquella edició del premi es torna invisible i, l'any que aquell mateix premi és adjudicat a un escriptor destinat a la visibilitat, aquell any la publicitat al seu entorn es multiplica graciosament.

\n

La fila dels literats invisibles en llengua catalana és llarga. Ho és perquè les vendes de llibres en català és més reduïda del que molts desitgem i per aconseguir uns certs beneficis econòmics pel producte ofert, cal triar uns pocs i fer que aquests predestinats arribin al cim de l'esquifida glòria possible. Tinc ganes de fer i publicar la llarga llista d'autors catalans invisibles, però tal com ens deien en el passat opac, «ara no toca». Tocarà? Quan? Tocarà quan l'etiqueta d'invisible no sigui

un dolor considerable per qui la porta o tocarà quan, com és el cas d'avui, qui forma part dels invisibles sigui alhora multipremiada, i s'hagi convertit en activista cultural incansable. M. Carme Arnau és una de les poetes i escriptores en qui coincideixen aquestes característiques i a més a més podem afegir, tal com era fàcilment deduïble, que no és una autora novella. És una autora consolidada i d'una molt llarga i sòlida trajectòria.

\n

Us feia aquest preàmbul il·lustratiu sobre la situació real d'un sector massa gran de la literatura per a transmetre la meva admiració per la suma dels elements esmentats: dos premis considerats menors, guanyats per una poeta que hauria de sonar molt més del que sona i, aquí hi podem afegir un altre element peculiar, editats per una petita editorial. Els premis són el 38è premi de poesia Pastor Aicard 2023 de Beneixama i el 40è Premi Sant Antoni de Poesia 2023 del Perelló; i la petita, gran, editorial que publica els dos premis junts és Tèmenos. M. Carme Arnau fa un encertat collage amb els noms dels dos treballs guardonats i aconsegueix un nom rotund per la peça: Geografia d'aigua.

\n

Inicia el llibre de manera valenta, «T'has llençat a l'aigua / sense conèixer-ne la fondària», i acaba el poema trobant la salvació, «Si no fos per la humanitat/ que respire, els teus somnis / i els teus ulls serien de sal». Això passa perquè la poeta vol canviar el món i el món es resisteix a perdre les velles guies i les tradicionals corrupcions; Arnau ho sap, és una dona amb experiència, practicant del coneix-te a tu mateix i sabedora del cost d'aquesta pràctica, aparentment propera. Diu de tots que «Som éssers de fragàncies mudes» i em fa pensar que ho som, però ho amaguem i ho amaguem per por, per manca de llibertat o pel terrible desconeixement de la vàlua pròpia i, aquest, el fet d'amagar-nos a nosaltres mateixos, és un camí perillós. Confio que sigui un sender, no vull ni imaginar que, el fet d'ignorar-nos, sigui una via ràpida que ens porti a anar perdent la pietat i d'aquí a mirar amb pupil·les d'estàtua, recordant els versos de la poeta Maica Rafecas. M. Carme Arnau sap dels dubtes humans, els entén, els justifica i els difon retratant-los amb paraules bellament triades, «Els sentiments que dibuixen els llavis/ són fràgils i, incansablement fluctuen». Sap i nota el cansament per la lluita i el canta una vegada darrere l'altra, sense defallir, amb la intenció i l'esperança de mantenir o, fins i tot, d'engreixar els ànims amb la màxima força que ens permet viure entre tanta incongruència i sabent-nos propietaris d'una enorme fragilitat.

\n

La saviesa salicada dels versos d'aquesta Geografia d'aigua ens mostra imatges delinqüescentes quan, sense necessitat de mirar els núvols, ens mirem a nosaltres mateixos i podem «Estirar els fils invisibles de la llum» i arribar a la conclusió apuntada, «obres la mirada al món/ i és el món qui et mira», mentre ens ressona dins un consell infal·libre per aconseguir la justícia somniada, «Deixa l'absurda conquesta dels objectes».

\n

En aquest poemari trobem poesia dins la poesia i té la mateixa finalitat que el mirall de Velázquez al quadre de «Les Menines», aprofundir fins a l'infinit i aportar llum. Usant aquesta tècnica, la poeta fa de la seva tasca una comesa plaent, irrenunciable i responsable i, també, fa que el seu ofici sigui una benedicció per qui és triat per ell, un desig per als no elegits i un goig pels qui en podem palpar els resultats i assaborir-los, sentint-nos inclosos en totes les crides, les reivindicatives, les de reconeixement i les que conviden a sentir.

\n

*Sents créixer, als llavis, ocells
que, potser, recorreran
geografies del cel,
i obriran finestres
quan la vida es desgrane.*